

MUUTTUVAN TYÖN PAIKALLISUUDET -tutkimusteema 2024–2027

Digitalisaation, työelämän muutosten ja joustavien etätyöjärjestelyjen lisääntymisen vuoksi monipaikkaisuus ja kausiasuminen ovat yleistyneet (Randall ym. 2022)¹. Pääkaupunkiseudun ulkopuolisista alueista Etelä-Savon kehitykselle näillä muutoksilla on erityinen merkitys: Suomen maakunnista täällä on vapaa-ajanasuntoja eniten suhteessa vakituisesti asuttuihin asuntoihin. Muutosten syvälinen ymmärtäminen ja niihin varautuminen on erityisen tärkeää väestöään menettävillä alueilla.

Globaali covid-19-pandemia alkoi Suomessa vuonna 2020 ja nosti monipaikkaisuuden valtakunnalliseen keskusteluun. Julkisuudessa vapaa-ajanasunnot yhdistetään usein monipaikkaistumiskehitykseen, jossa virkistymisen lisäksi korostuu myös etätöiden tekeminen (Pikner ym. 2023)². Vapaa-ajanasuntojen aktiivinen käyttö on aluevaikutusten näkökulmasta vähintään yhtä tärkeää kuin uusien vapaa-ajanasuntojen rakentaminen. Sähkökäyttötietojen perusteella on voitu osoittaa, että talvikausina Etelä-Savon vapaa-ajanasunnoista on käytössä 40–60 % ja kesällä yli 80 % (Raun ym. 2022)³. Viime vuosina käyttöaste on myös selvästi kasvanut. Samalla ikääntyvän vapaa-ajanasuntojen omistajajoukon rinnalle on tullut nuorempia vapaa-ajanasuntojen aktiivikäyttäjiä ja omistajia.

Monien seutujen nettomuuttomäärät ovat kääntyneet kasvuun ensimmäisen kerran sitten 1970-luvun (Tilastokeskus, 2021)⁴. Etelä-Savossa tämä koski yhdeksää kuntaa kahdestatoista (Tilastokeskus, 2022)⁵. On ilmeistä, että erityisesti kriisien aikana harvemmin asutut alueet kiinnostavat asuinpaikkoina entistä enemmän. Ihmisten kokemusmaailmaan liittyvät aiemmat paikkasiteet ja niiden vahvuus ovat tässä ensiarvoisen tärkeitä.

Vielä ei kuitenkaan tiedetä riittävästi siitä, minkälaisia pidempiaikaisia vaikutuksia nykyisillä yhteiskunnallisilla muutoksilla on ihmisten liikkuvuuteen, kuluttamisen tapoihin ja samalla myös Etelä-Savon kaltaisten alueiden ja kuntien kehitykseen. Digitalisaatio on mahdollistanut uusia aineistolähteitä yhteiskunnan tarkasteluun uusista näkökulmista (Raun ym. 2022). *Muuttuvan työn paikallisuudet* -tutkimusteemassa selvitetään monipuolisesti näitä kysymyksiä erilaisten tutkimusaineistojen avulla.

¹ Randall, L., Jensen, T., & Vasilevskaia A. 2022. 'Local and regional experiences of remote work and multilocality'. Nordregio report 2022:4. <http://pub.nordregio.org/r-2022-4-local-and-regional-experiences-of-remote-work-and-multilocality/local-and-regional-experiences-of-remote-work.pdf>

² Pikner, T., Pitkänen, K., Nugin, R. (2023). Emergent rural–urban relations in Covid-19 disturbances: Multi-locality affecting sustainability of rural change. *Sociologica Ruralis*. Volume63, Issue3 Special Issue: Multiple Dimensions of Sustainability: Towards New Rural Futures in Europe. <https://doi.org/10.1111/soru.12421>

³ Raun, J., Rantanen, M., Järvi, O., Okkonen, P., Laaksonen, I. & Hyyryläinen, T. (2022). Monipaikkaisen asumisen rytmit Etelä-Savossa - Sähkökulutustiedot vapaa-ajanasuntojen käytön analysoinnissa. Ruralia-instituutti. Raportteja 222. ISSN 1796-0630. <https://helda.helsinki.fi/items/3b89b25a-93ed-405e-a4e1-e5ebc657f0b4>

⁴ Tilastokeskus (2021). Muuttoliike. https://www.tilastokeskus.fi/til/muuti/2020/muuti_2020_2021-05-12_tie_001_fi.html

⁵ Tilastokeskus (2022). Vital statistics and population by area 1970–2021. Available at: https://statfin.stat.fi/PxWeb/pxweb/en/StatFin/StatFin_muuti/statfin_muuti_pxt_11ae.px/

Tutkimusteema tuottaa tarkempaa tietoperustaa muuttuvan työn paikallisuuksien tutkimiseen ja monipaikkaisuuden kehittämiseen yritysten, kuntien ja maakunnan tasoilla. Saatua tietoa voidaan hyödyntää alueellisen innovaatiotoiminnan vahvistamisessa sekä monipaikkaisuuden ja etätöiden edistämiseen liittyvien jatkotoimenpiteiden aiempaa tarkemmassa kohdentamisessa Etelä-Savossa.

Tutkimusteemassa on tarkoitus tuottaa ajantasaista tietoa ja lisätä ymmärrystä muuttuvan työn monipaikkaisesta luonteesta sekä muutoksen alueellisista ja paikallisista vaikutuksista.

Teeman tutkimuksissa hyödynnetään erilaisia aineistoja sekä rakennetaan yhteyksiä muihin monipaikkaisuutta tarkasteleviin tutkimuksiin ja aineistoihin.

Tutkimusteemassa pyritään vahvistamaan tieteellisen tutkimuksen ja yritysten erikoisosaamisen vuorovaikutusta ja datayhteistyötä. Tämän nähdään vahvistavan alueellista osaamisverkostoa ja innovaatioekosysteemiä. Samalla voidaan vastata Etelä-Savon TKI-tiekartan tavoitteista ennen kaikkea T&K-osaajien veto- ja pitovoiman vahvistamisesta maakunnassa. Tutkimusteema kytkeytyy laajempaan akateemiseen keskusteluun työn ja tuotannon muutoksesta, digitalisaatiosta ja niiden yhteydestä aluerakenteen muutokseen ja aluekehitykseen.

Tutkimusteemassa käytetään eri tutkimuskysymyksiin liittyviä erilaisia tutkimusaineistoja. Niiden perusteella voidaan arvioida monipaikkaisten asukkaiden läsnäolon, kulutuksen ja työn välisiä suhteita. Aineistot mahdollistavat ajallisten (kausittainen, viikonpäivien välinen sekä eri vuosien välinen vaihtelu) rytmien ja alueellisten (vapaa-ajanasuntojen sijainti ja ostopaikat) rakenteiden muutosten tarkastelun. Tutkimuskysymyksiä ovat esimerkiksi seuraavat:

- Miten monipaikkainen asuminen vaihtelee eri vuodenaikoina ja viikonpäivinä ja mitkä tekijät siihen vaikuttavat (mm. joukkoliikenne, palvelut, mobiiliverkon laatu)?
- Miten monipaikkaisten asukkaiden läsnäolo heijastuu päivittäistavaraostoihin Etelä-Savossa ajallisesti ja alueellisesti?
- Kuinka Covid-19 -pandemia muutti monipaikkaista asumista ja monipaikkaisten asukkaiden ostokäyttäytymistä Etelä-Savossa (pandemiaa ennen, sen aikana ja jälkeen)?
- Kuinka paljon Etelä-Savossa on vakituisesti asuttuja kiinteistöjä, joita käytetään monipaikkaiseen asumiseen, ja miten ne jakautuvat alueellisesti?
- Kuinka hyvin massa-aineistojen pohjalta saa mallintaa etätöntekijöiden määrää Etelä-Savossa?

Teeman tutkimusten tuloksena syntyy tietoa siitä 1) miten monipaikkainen asuminen ja joustavat etätöjärjestelyt vaikuttavat paikallisten tuotteiden ja palvelujen kulutukseen, 2) paljonko ja miten etätöitä tehdään, 3) mitkä palvelut vaikuttavat monipaikkaiseen asumiseen ja työhön ja 4) mitkä ovat monipaikkaisen asumisen lähivuosien trendit.

Tutkimusteemaa koordinoidaan Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin Mikkelin toimipaikassa.⁶ Tätä kautta teema yhdistää Mikkelin yliopistokeskuksen toimijoita, eli Helsingin yliopistoa, Aalto-yliopistoa ja LUT-yliopistoa, koska niissä tehdään teemaan liittyvää korkeatasoista tutkimusta. Lisäksi tutkimusteema vahvistaa yhteyksiä Etelä-Savon yritys- ja kuntakenttään. Yritysten edustajat osallistuvat hankkeiden ohjausryhmätyöskentelyyn ja hankkeen tulosten tulkintaan sekä levittämiseen erikseen järjestävissä tilaisuuksissa.

⁶ Teeman vastuututkijana Ruralia-instituutissa toimii tutkimusjohtaja Torsti Hyyryläinen